

HRVATSKA PRIMLJENA U MEĐUNARODNU SPELEOLOŠKU UNIJU (UIS)

U mjesecu srpnju 1991. godine, nakon definitivnog raspada SFR Jugoslavije, prema odluci Skupštine Hrvatskog speleološkog društva (HSD), koje je do tada bilo udruženo u Savez speleologa Jugoslavije (SSJ), zatraženo je od Međunarodne speleološke unije (UIS) da u svoje redovito članstvo primi i Hrvatsku. Slijedila je prepiska između Upravnog odbora UIS-a i HSD. Prema Statutu UIS-a prijem u članstvo je moguće ostvariti isključivo na generalnim skupštinama UISa koje se održavaju svake četvrte godine u sklopu svjetskih speleoloških kongresa. To je značilo tek u ljeto 1993. godine. Budući da smo ispunili sve uvjete koji su se tražili od nas za prijem, na Europskoj speleološkoj konferenciji u Belgiji, u Liegeu, u kolovozu 1992. godine Hrvatska je primljena za pridruženog člana UIS-a. Praktično je s time bilo sve riješeno, iako je trebalo proći još propisanu proceduru na generalnoj skupštini.

Generalna skupština UIS-a je u ponedjeljak 2. kolovoza 1993. godine u 14 sati i 30 minuta u Pekingu, u Kini, u sklopu 11. svjetskog speleološkog kongresa jednoglasnom odlukom u točki 9. dnevnog reda primila Hrvatsku u svoje redovito članstvo. Obrazloženo je da su države koje su nastale iz bivše Jugoslavije, Češkoslovačke i SSSR, kao i neke druge zatražile prijem u članstvo. Nekima od njih je to omogućeno. Na kongresu u Budimpešti 1989. godine bila je prisutna 51 zemlja u redovitom članstvu UISa. Pored Hrvatske u redovito članstvo UIS-a su primljene Slovenija, Bosna i Hercegovina, Češka, Slovačka, Rusija, Ukrajina, Albanija, Litva, Uzbekistan, Indija i Vijetnam. Budući da su brisane iz članstva Jugoslavija, Češkoslovačka i SSSR, ukupni broj redovnih članica Međunarodne speleološke unije (UIS) je narastao na 60. To je veliki broj članica, kada se uzme u obzir u kojim zemljama na svijetu su speleološki objekti uopće formirani i istraživani. UIS je članica UNESCO-a i pomaže u određivanju prirodne svjetske baštine ("World Heritage List"). Na skupštini je izabrano novo rukovodstvo UIS-a s predsjednikom dr. Paolom Fortiem (Italija), tajnikom dr. Pavelom Bosakom (Češka) i ostalih 10 članova tajništva. Predstavnik Hrvatske u UIS (Međunarodna speleološka unija) je prof. dr. Mladen Garašić (dipl. ing. geol. i predsjednik Hrvatskog speleološkog društva). Prvi sastanak tajništva UISa održan je u rujnu u Postojni u Sloveniji, a na njemu je sudjelovao i predstavnik iz Hrvatske.

Mladen Garašić

Uz ovu je vijest potreban komentar. Naime, poznato je da je od osnivanja Speleološkog društva Hrvatske (SDH) 1954. god., to društvo, u dogovoru s ostalim speleološkim organizacijama u Hrvatskoj, do raspada Jugoslavije zastupalo hrvatsku speleologiju u Speleološkom savezu Jugoslavije i u inozemstvu. Novi predsjednik HSD-a, nakon promjene naziva (umjesto SDH u HSD) postupio je po istoj logici i sada s tom razlikom, što prije slanja zahtjeva za učlanjenje u UIS nije organizirao nikakav službeni sastanak predstavnika svih speleoloških organizacija u Hrvatskoj na kojem bi mogla biti donesena takva odluka. Postupak je, dakle, utemeljen samo na osnovi dosadašnjeg stanja pa se može reći da je to naslijeđe prošlosti.

Osim toga, HSD je po nazivu društvo ili klub, odnosno udruženje pojedinaca a ne udruženje organizacija. Međutim, radi korespondencije s inozemstvom, dr. Mladen Garašić je HSD preveo (na engleski) kao Croatian speleological association, odnosno kao udruženje ili savez a ne kao društvo ili klub, što je bitna razlika. To su činjenice. Speleolozi Hrvatske, ako ne žele takvu situaciju, trebali bi organizirati skup svih speleoloških organizacija u Hrvatskoj i dogovoriti hoće li HSD i dalje formalno-pravno zastupati hrvatsku speleologiju u inozemstvu, a i u Hrvatskoj, odnosno hoće li legalizirati postojeće stanje, ili će osnovati pravi Hrvatski speleološki savez (HSS) u kojem će članovi biti društva i klubovi a ne pojedinci, i koji će raditi po statutu ili pravilniku koji prihvate sve speleološke organizacije u Hrvatskoj. Dok se to ne riješi Hrvatsku će speleologiju zastupati HSD na čelu s predsjednikom dr. Mladenom Garašićem (ujedno tajnikom DISKF-a) i tajnikom, dipl. ing. Tihomirovom Kovačevićem (ujedno predsjednikom DISKF-a).

Vlado Božić

11. SVJETSKI SPELEOLOŠKI KONGRES U KINI

Od 2. do 8. kolovoza 1993. godine u glavnom gradu Kine, Pekingu, u Institutu za geologiju Kineske akademije znanosti uz pomoć Međunarodne speleološke unije (UIS), organizirao je 11. svjetski speleološki kongres. Ovo je prvi svjetski speleološki kongres na azijskom kontinentu. Udaljenost od zemalja u kojima je speleologija relativno jako razvijena (Europa, SAD, Kanada), a s tim i skupoća putovanja do Kine uzrokovali su da je na ovom kongresu sudjelovao relativno manji broj ljudi. Naime, bilo je registrirano 267 redovitih i stotinjak izvanrednih sudionika iz 36 zemalja svijeta. Od toga je iz Kine bilo čak 92. Za usporedbu može poslužiti

podatak da je na 10. kongresu u Budimpešti 1989., bilo preko 700 redovitih i preko 300 izvanrednih sudionika. No, te činjenice ne umanjuju visoku stručnost organizacije i iznesenih radova na kongresu.

Radovi su tiskani u Zborniku kongresnih materijala ("Proceedings"), na 250 stranica veličine A-4, na kojima se nalaze 4 stranice veličine A-6, koje su fotopostupkom smanjene iz originalnih radova. Zbog toga su slova i grafički prikazi na nekim stranicama slabo uočljivi. To je najvjerojatnije učinjeno iz financijskih razloga, jer bi inače Zbornik imao preko 1000 stranica teksta i priloga. U zborniku je ukupno tiskano 114 kompletnih radova i 31 sažetak radova. Od sveukupnog broja radova oko 60% ih je obrađivalo područje kineskog krša i speleoloških objekata u Kini. Područje Hrvatske i hrvatskog krša obrađeno je u radu prof. dr. Mladena Garašića "The karstification process and Hydrogeological and Speleological features of the Mesozoic rocks in the Karst of Croatia (Europe)". U radu se opisuju najznačajniji procesi karstifikacije u hrvatskom kršu, s primjerima i popisom najvećih speleoloških objekata u Hrvatskoj. Zanimljiva je slučajnost za ovaj rad iz Hrvatske u tome, da je tiskan na prve 4 stranice čitavog Zbornika, što je značajno za hrvatsku speleologiju jer je tako hrvatski krš apsolutno bio "prisutan i uočljiv" za čitavo vrijeme kongresa kod svih sudionika. Na žalost sudjelovao je samo jedan predstavnik iz Hrvatske (Hrvatsko speleološko društvo HDS) sa svojim radom, što je najmanje, uzevši u obzir sve do sada održane speleološke kongrese počevši od 1953. godine. Razlog tome treba tražiti u ratu koji je nametnut našoj domovini i udaljenosti mjesta održavanja kongresa.

U sklopu kongresa održana je i Generalna skupština Međunarodne speleološke unije (UIS), gdje je jednoglasno donesena odluka da se Hrvatska primi u redovito članstvo ove organizacije. Nakon glasanja, odlučeno je da se sljedeći, 12. svjetski speleološki kongres održi u Švicarskoj 1997. godine. Ponudu za organiziranje kongresa podnijela je i Kuba ali nije prikupila dovoljno glasova. Nakon kongresa organizirane su mnogobrojne stručne ekscurzije po kineskom kršu i speleološkim objektima. Vjerujemo da će kongres u švicarskoj 1997. godine okupiti više sudionika iz Hrvatske, koji će prezentirati više radova iz našeg krša.

Mladen Garašić

SPELEOLOŠKA EKSPEDICIJA "PICOS DE EUROPA 92"

Speleološki odsjek PDS "Velebit" organizirao je speleološku ekspediciju s ciljem istraživanja jama u jednom od speleološki najperspektivnijih masiva svijeta - Picos de Europa u Španjolskoj. Ekspedicija je trajala od 25. srpnja do 23. kolovoza. U planini

Cornion (zapadni dio masiva Picos de Europa) speleolozi su nastavili istraživanje jame YA1 koje je započelo 1986. godine na ekspediciji Komisije za speleologiju PSH. Tada dostignuta dubina jame od 120 metara sada je povećana na 403 metra, a pronađen je i drugi ulaz obilježen s HR2, čime ove dvije jame sada čine sustav s najvećom dubinom u tom dijelu planine. Dubina od 403 metra ujedno je i rekordna dubina koju su hrvatski speleolozi istražili na svim dosadašnjim speleološkim ekspedicijama izvan domovine.

Ova značajna jama nazvana je Pozo (jama) Chizidi, po imenu udoline u kojoj su smještene oba ulaza. U sastavu ekspedicije bili su: Darko Bakšić, Ivan Bešker, Irena Horvat, Neven Kalac, Dubravko Kavčić, Damir Lacković (vođa), Ana Sutlović, Darko Troha, Suzana Štiglic i Vedran Vračar. Osim vrlo značajnog istraživanja, naši speleolozi stupili su u kontakt sa Španjolskim speleolozima te su obišli neke kulturne znamenitosti Španjolske. Kompletan izvještaj ekspedicije kao i predavanja uz dijapozitive su prezentirani javnosti.

Damir Lacković

IZVJEŠĆE O SPELEOLOŠKOJ AKCIJI HPD "MOSOR" SPLIT U "VILIMOVU JAMU" NA BOKOVU

Na inicijativu kolega iz stanice GSS Split, a ponukani lošim stanjem u matičnom društvu zbog jako dobro nam poznate društveno-političke situacije, došli smo na ideju da organiziramo miniekspediciju u "Vilimovu jamu" na Biokovu, u organizaciji HPD "Mosor". Cilj ekspedicije bio je produbljivanje jame združenom ekipom alpinista, speleologa i gorskih spasavalaca, članova društva.

Informacije koje smo prikupili, kako iz literature tako i od naših prijatelja, govore su o velikim mogućnostima napredovanja u jami, što su isto nagovijestili i češki speleolozi, koji su jamu osvojili do dubine od 565 m. Tako smo poslije tridesetak dana kondicijskih priprema, 9. 7. 93. sa šesnaestočlanom ekipom krenuli u pohod jami. Na terenu smo proboravili pet dana, od čega je ekipi od pet ljudi bio potreban 51 sat da bi izveli akciju u jami. Rezultat je bio dno jame produbljeno za 7 m, te nova dubina od 572 m. Koristili smo se uglavnom statičkim užetima, i to s oko 800 m, a jamu smo postavljali SRtehtnikom.

Problemi s kojima smo se suočili bili su veoma niske temperature (oko 3 °C, zbog relativno dobrog strujanja zraka), te obilje vode koja je predstavljala itekakve poteškoće na 115-metarskoj i zadnjoj 94-metarskoj vertikali. U jami je obavljeno crtanje i premjer glavnog kanala, te fotografsko snimanje.

Sudionici ekspedicije bili su: Mladen Mužinić (vođa), Ante Baleta, Tonč Baleta, Aleksandar Stamenov, Ante Zavadlav, Ivan Marinov, Ivo Kaliterana Luka

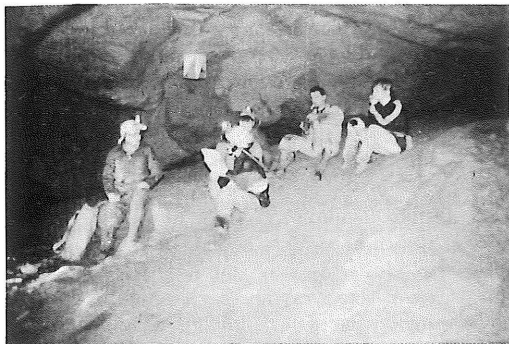
Bučan, Jurica Krolo, Zoran Vrandečić i Željko Knežić. U jamu su se spuštali: Ljubomir Mateljan, Emir Štrkljević, Srđan Vrsalović, Goran Anić, Toni Baleta i Mladen Mužinić. Dugujemo veliku zahvalnost na svesrdnoj pomoći i sponzorstvu splitskim tvrtkama "Petra", "Intereuropa", "Luka", "Luxtrans", "Trast", "Ivnacommerce", "Transšped", "Privrednik" i "Croatia".

Mladen Mužinić

II OTVORENO VELEBITAŠKO NATJECANJE U SPELEOLOŠKOJ ORIJENTACIJI

Od Prvog otvorenog Velebitaškog natjecanja u speleološkoj orijentaciji prošle su tri godine. Odluka je pala na treću špilju po veočini u Hrvatskoj, špilju u kamenolomu Tounj, gdje je održano i prvo natjecanje, također u organizaciji SO PDS Velebit. Tjedan dana prije natjecanja pala je velika količina kiše, pa je vodostaj u špilji opasno porastao. Srećom nas je vrijeme poslužilo, pa su sve kontrolne točke, njih 11, postavljene vikendom prije natjecanja, ostale upotrebljive.

Napokon je došao 14. studeni, a isto tako i tridesetak speleologa iz Karlovca i Zagreba. Sudjelovalo je pet ekipa koje su startale u razmaku od deset minuta. Svaka se sastojala od dva, odnosno tri člana. Zadatak je bio u što kraćem vremenu obići što je moguće više kontrolnih točaka, uz pomoć kompasa i topografskog nacrtu špilje 1:2000. Kontrolne su točke bile locirane na najinteresantnijim mjestima u špilji. Evo kakvi su rezultati postignuti: 1. Tanja Bizjak, Iva Dobrović, Neven Andrijašević - SO PDS "Velebit", 2. Sunčica Gerovec, Robert Dado - SO PD "Željezničar", SO PD "Velebit" i 3. Ariana Turina, Vladimir Božić - SO PD "Željezničar", SO PDS "Velebit". Pored ovih najuspješnijih, sudjelovala je ekipa iz SO PD "Dubovac" iz Karlovca: Renata Riss i Hrvoje Cvitanović. Izvan konkurencije se, zbog dobrog poznavanja špilje, natjecala ekipa iz "Velebita": Ana Sutlović i Darko Bakšić. Osim ove prilike za nesvakidašnji sportski doživljaj, sudionici su mogli vidjeti i dijelom upoznati dobar dio špilje koju "velebitaši" istražuju od 1986, ali još nisu stali na kraj mnogim zabačenim i teško pristupačnom kanalima.

Na kontrolnoj točki

Foto: Vlado Božić

U zadnje vrijeme se pribjegava i ronilačkoj tehnici, pa se i na taj način otkrivaju novi podzemni prostori. Prije natjecanja izvjesili smo i veliki nacrt špilje koji su sudionici mogli vidjeti i usporediti detalje s dobivenim nacrtima za natjecanje. Možda natjecanje i nije toliko važno kao sam susret u kojem su ljudi obnovili stara i skupili nova poznanstva. Uz logorsku vatru, kuhano vino i pjesmu razmijenili smo neka iskustva i time stvorili bolje uvjete za sljedeće skupove što je, svakako, važan doprinos speleologiji i planinarstvu uopće.

Vedran Vračar

SPELEOLOZI NA SAJMU PLANINSKIH DJELATNOSTI U TRSTU

Na Sajmu u Trstu koji je od 24. listopada do 1. studenog 1992. održan pod nazivom "+800-1000" aludirajući na visoke planine i duboke jame, bogato su bili zastupljeni i speleolozi.

Trščani su kao organizatori na Sajam pozvali sve predstavnike zemalja članica Zajednice Alpejadran, ali se osim Hrvatske druge nisu odazvale. Unatoč tome velika sala Trščanskog sajma, bila je potpuno iskorištena, za što su dobrim dijelom zaslužni speleolozi. Od planinarskih djelatnosti tu je bilo zastupljeno izletništvo, alpinizam, speleologija, sportsko penjanje, orijentacija, vođenje, skijanje, kajakaštvo na divljim vodama, planinski biciklizam i ekologija.

Trščanski su se speleolozi predstavili sljedećim svojim organizacijama: Trščanski speleološki savez (Federazione speleologica Trestina), Muzej povijesti prirode, Speleološki klub "Cesare Prez", Talijanski planinarski klub (Club alpino Italijano) preko njegovog saveza "XXX listopad" (Associazione XXX ottobre), Regionalni speleološki katastar (Catastro regionale delle Grotte) i uprava turističke špilje Grotta gigante.

Trščanski speleološki savez je eksponatima iz Muzeja povijesti prirode pokazao razvoj speleologije trščanske regije. Prikazana je tu brojna oprema još od prošlog stoljeća pa do danas, od čega su najimpresivnije djelovale četiri lutke (u prirodnoj veličini) obučene i opremljene primjereno razdoblju koje prikazuju, tj. iz konca prošlog stoljeća, razdoblja između dva svjetska rata, za vrijeme II svjetskog rata i iz našeg vremena. Brojne fotografije, nacrti i literatura prikazali su bogatu povijest speleologije ove regije, kao i speleološku djelatnost izvan nje, uključujući i brojne speleološke ekspedicije. Nije zaboravljen ni prikaz istraživanja umjetnih speleoloških objekata (starovjekovnih i srednjovjekovnih vodovoda, prolaza, katakombi i dr.), kao i prikaz znanstvenoistraživačkog rada u podzemlju, kao npr. iskapanje sedimenta i proučavanje flore i faune.

Na umjetnoj stijeni u dvorani mladi su speleolozi svakodnevno posjetiocima pokazivali i objašnjavali primjenu nove moderne speleološke opreme penjući se i spuštajući po užetima.

Detalj s izložbe

Foto: Vlado Božić

U subotu 31. listopada tršćanski su speleolozi organizirali objavljivanje rezultata natječaja za najbolju speleološku fotografiju pod nazivom "Speleodiadoro", a posljednjeg dana, u nedjelju navečer, Tršćanski speleološki savez je upriličio zabavu za sve goste. Na sajmu su bile prisutne i razne tršćanske trgovačke kuće koje su se bavile prodajom planinarske opreme. Neke od njih, kao npr. AVVENTURA, PAPI SPORT I TECHNOSPORT prikazale su najmoderniju speleološku opremu svih renomiranih svjetskih proizvođača. Na sajmu su se dostojno predstavili i speleolozi Hrvatske pokazavši tekstom, fotografijama, i kartama zanimljivost hrvatskog krškog podzemlja, kao i dostignuća hrvatske speleologije. Projekcijom dijazozitiva održanom u srijedu navečer (26. listopada) još je više pobuđen interes za špiljama i jamama Hrvatske, što je rezultiralo sklapanjem novih poznanstava, uz obnovu starih, razmjenu speleološke literature i dogovorom za dalju suradnju.

Sajam su posjetili zagrebački speleolozi: Vlado Božić (održao je predavanje uz projekciju dijazozitiva), Srećko Božičević i Mladen Kuhta - članovi SO HPD "Željezničar" i Ana Sutlovoč člani- ca SO PDS "Velebit".

Vlado Božić

SPELEOLOŠKE IZLOŽBE U ZAGREBU

Sredinom srpnja 1993. Društvo za istraživanje i snimanje krških fenomena (DISKF) organiziralo je prezentaciju novih brojeva svog časopisa "Speleologija croatica" (br 2 i 3) i tom prilikom u prostorijama "Mladost" u Ilici 30 u Zagrebu postavilo izložbu. U jednom izlogu bila je izložena speleološka oprema i pribor kao i razna speleološka literatura, a u ulaznoj dvorani izložba fotografija prikazujući speleološku djelatnost Društva. Izložba je trajala do konca godine.

U listopadu 1993. u zagrebačkoj knjižnici na uglu trga velikana i zvonimirove ulice bila je postavljena izložba o Lukinoj jami. Postavili su je sudionici istraživanja Zoran Gregurić (DISKF) i Jasna

Zmaić (SOŽ). Izložba je sadržavala dvadesetak fotografija u boji dopunjenih raznovrsnom speleološkom opremom i literaturom, a trajala je do sredine prosinca 1993. Tada su fotografije prenesene u dvoranu za sastanke Društvenog doma HPS i tu bile izložene sve do proljeća. U toj je dvorani održana svečana novogodišnja sjednica HPS na kojoj je Ekspedicija "Lukina Jama 93" proglašena za najznačajniju planinarsku akciju u Hrvatskoj u 1993, a nakon toga je održana i projekcija dijazozitiva o istraživanju Lukine jame.

Vlado Božić

OPET NESREĆA U VETERNICI

Prilikom posjete špilji Veternici učenika 3.c razreda gimnazije iz Velike Gorice, koju je organizirao SO PDS "Velebit" 17. listopada 1992, 17-godišnja učenica Irena Kraljević doživjela je nesreću pala je u jamu duboku oko 8 m i ozlijedila se. Nesreća se dogodila pri povratku iz dubljih dijelova špilje kod dvorane zvane Pakao, oko 800 m daleko od ulaza. Na izlazu iz dvorane prolaz je vrlo uzak i treba se četveronoške provući između stijene špiljskog kanala i ruba jame. Učenici su bili vrlo slabo opremljeni vlastitim svjetlima i za kretanje po špilji oslanjali su se na rasvjetu karbidnih lampi svojih vodiča. Međutim, dogodilo se da trenutno pokraj Irene nije bilo vodiča i ona se našla u mraku baš kad se trebalo provući pokraj jame. Nepoznavanje špilje i mrak bili su uzrokom njezinog pada u skliski lijevkasti otvor jame.

Odmah je pozvana stanica Gorske službe spašavanja iz Zagreba čiji su članovi unesrećenu djevojku iznijeli iz špilje u rekordna dva sata. Djevojka je prevezena u Traumatološku bolnicu u Zagrebu gdje je ustanovljeno da je slomila dva rebra i dobro se natukla. Nakon dva dana ona se toliko oporavila da je otpuštena kući.

Bio je to već peti do sada registrirani pad u ovu jamu u Veternici. Treba biti oprezan!

Vlado Božić

Ovu vijest je potrebno ispraviti. Pri vođenju grupa u dublje dijelove Veternice je uobičajeno da posjetitelje vode speleolozi s propisnom rasvjetom (karbitka + pomoćno svjetlo) i to tako da na svakog speleologa dođe do 5 posjetitelja. Drugo je pravilo da speleolozi u SVAKOM trenutku VIDE SVAKOG posjetitelja i eventualno im pomognu na težim mjestima.

Prigodom ove nezgode, koja sasvim slučajno nije bila nesreća, po obavijesti od prvog izašlog speleologa, krenuo sam u špilju. Na putu sam susreo nekoliko mlađih članova SO PDS "Velebit" kako u žurbi izlaze van, a iza njih učenike koji nose baterijske svjetiljke u ustima(!) kako bi se mogli koristiti rukama na težim mjestima (Kalvarija i Majmunski prolaz). Takvo što nisam vidio nikad u 28 godina speleološkog staža !

Prema izjavi nastavnice koja je bila s učenicima, djevojka je pala jer je vodič iz Pakla zamakao prema Ramzesovu šetalistu, oni su bili u mraku, a nesrećena je produžila prema svjetlu, gdje joj se na putu ispriječila jama. Nitko od vodiča nije vidio pad.

Juraj Posarić,

Voditelj vodičke službe po Veternici

NESREĆA U SPELEORONJENJU SPILJE ZELENI VIR KOD SKRADA (GORSKI KOTAR)

Prilikom speleoroničakog istraživanja sifona u izvorspilji Zeleni Vir kod Skrada u Gorskom kotaru, smrtno je stradao Vinicio Potleca iz Speleološkog društva Buje (SDB) iz Buja u Istri.

Nesreća se dogodila 29. siječnja 1993. godine oko 12,30 sati prilikom izronjavanja dvojice speleologa iz sifona. Naime, SDB se preliminarno dogovorio, a naknadno i potpisalo ugovor s Hrvatskom elektroprivredom - Zagreb, Hidroelektrana Vinodol - Tribalj. Ugovor je potpisan 1. veljače 1993. godine (!), znači nakon nesreće, a potpisali su ga predsjednik SDB Marino Medica i direktor HEP - Hidroelektrana Vinodol - Tribalj, Davor Gašparović. Prema ponudi i ugovoru, Cilj je speleoronjenja bila izrada foto i video dokumentacije, te mjerenja u sifonu spilje Zeleni Vir kod Skrada u Gorskom kotaru. Institut za građevinarstvo Hrvatske (IGH), Društvo za istraživanja i snimanja krških fenomena (DISKF) i Hrvatsko speleološko društvo (HDS) iz Zagreba su 25. rujna 1991. godine, na traženje HEP-a, poslali svoju ponudu za speleološke, geofizičke, geotehničke, i speleo-ronilačke radove u izvor-špilji Zeleni Vir, ali na žalost zbog ratnih prilika nije došlo do realizacije i potpisivanja ugovora.

Spilja Zeleni Vir speleološki je više puta istraživana (Malez, 1956; Božičević, 1969). Gauss-Kriegerove koordinate ulaza jesu: $x=5030,960$ N; $y=5492,200$ E; nadmorska visina $z=368$ metara. Sekcije topografskih karata na kojima je ulaz u spilju jesu mjerila 1:25000 (Skrad; 048-2-2) i 1:5000 (Delnice 37; 5F-19-37). Ulaz je na krajnjem južnom dijelu istočnog kraka markantnog kanjona Vražji prolaz. Spilja je formirana u slojevitim i intenzivno boranim, tamnosivim, bituminoznim, donjojurskim (lijaskim-J1) vapnencima. Riječ je o horizontalnom speleološkom objektu jednostavne morfologije, s velikom ulaznom dvoranom i sifonskim jezerom. Ukupna dužina istraženih i proronjenih kanala iznosi 123 metra, a dubina 27 metara. Hidrogeologija spilje nije još riješena. Iz izvor-spilje Zeleni Vir voda se tlačnim cjevovodom transportira na turbine hidroelektrane "Munjara" - Skrad. Višak vode iz spilje Zeleni Vir i ona voda koja je prošla kroz turbine elektrane dalje formiraju potok Curak, koji nizvodno od sela Iševnice utječe u rječicu Kupicu.

Ekipa SDB prvi put je ronila u sifonu

Zelenog Vira 19. siječnja 1993. godine, kad su obavili određeno video snimanje i rekognosciranje sifona. Deset dana poslije, tj. 29. siječnja 1993. godine, ekipa u sastavu Drago Opašić (Bili) iz Speleološkog društva "Istra" (SDI) iz Pazina, te Vinicio Potleca i Željko Paradinović iz SDB iz Buja došla je ponovo u spilju Zeleni Vir sa ciljem da topografski snimi i eventualno preroni sifon. Temperatura vode je iznosila $+7$ °C, a protoka vode bila je oko $3,5$ m³. Budući da je riječ o prostranim speleološkim kanalima to i nije predstavljalo neki veći ronilački problem. Dogovor je bio da rone Drago Opašić (prvi), a za njim Vinicio Potleca do dubine od maksimalno 30 metara ili do dužine od maksimalno 100 metara. Uronili su oko 12 sati i 15 minuta. Voda je bila bistra. Ubrzo su stigli do dubine od 27 metara i dužine od oko 70 metara. Sve je bilo u redu. Sifon se nastavljao, ali su ronionci zaključili da se vraćaju i topografski izmjere dimenzije do tada pronađenog sifona. Prvi je prema površini krenuo Vinicio, a za njim i Drago, nakon što je odredio azimut i kut nagiba prema mjernoj točki. Znači, topografski su snimali sifon u povratku. Kad su stigli na dubinu od 12 metara i na udaljenost od oko 30 metara, opet su bili jedan pored drugoga. Sve je bilo u redu. Tada je Drago krenuo prvi, a Vinicio je ostao na isto mjestu. Drago je trebao vizirati prema njemu, no došlo je do manjeg zamučivanja vode. Čekao je jednu do dvije minute da se voda razbistri, a onda je primjetio Vinicijevu svjetlost, ali se ona nije pomicala. Vratio se prema dubini od 12 metara i primijetio da Vinicio više ne diše i da iz regulatora izbija zrak. Teškom ga mukom pokušava vratiti u svjesno stanje, što ne uspijeva i povlači ga sa sobom prema površini. Na površini jezera poziva Željka u pomoć i oni zajedno Vinicija prebacuju preko kamene ograde, skidaju s njega opremu, pokušavaju umjetno disanje, masažu srca, ali na žalost sve je uzalud, Vinicio ne diše...

Speleološka ekipa (dva speleoronioca i jedan speleolog na površini bez ronilačke opreme) imala je iskustva u ronjenju sifona. Oprema koju su imali bila je srednje kvalitete. Oprema koju je imao nesrećeni na sebi, nakon nesreće je pregledana i testirana. Ronio je s dvobocnikom "Cressisub" 2x10 litara, dva regulatora (Techisub i Scubapro), zračnim pojasom Mark 2, s tri baterije i ostalim priborom. Regulatori su na testiranju pokazali propuštanje zraka u nagnutom lijevom položaju, s pukotinom 17 mm na jednom i 3,8 mm na drugom regulatoru. U bocama koje su bile zadnji puta testirane 1985. godine bilo je nakon nesreće preko 100 Atm zraka.

Obdukcija je pokazala da je uzrok smrti zračna embolija. Okružno javno odvjetništvo iz Rijeke obavilo je sve potrebne poslove koji su uobičajeni za takve slučajeve. Na žalost, speleolozi iz Hrvatskog speleološkog društva (HSD) i Komisije za speleologiju HPS (KS HPS) nisu o ovoj prvoj speleoroničkoj nesreći u Hrvatskoj doznali iz speleoloških krugova, što je velika šteta. Naime, i gore spomenuti opis

nesreće najvjerojatnije je malo promijenjen, zbog nepoznavanja opisa speleološke terminologije koju sudstvo ne rabi.

Rezimirajući uzroke ove nesreće, možemo reći da su oni objektivni (tehnički), ali i subjektivni. Nemamo nikakve podatke o zdravstvenom i kondicijskom stanju poginuloga, ali je sigurno da oprema kojom se koristio nije bila dovoljno ispravna. No, testiranja pokazuju da te neispravnosti nisu mogle biti uzrok embolije, već eventualno prebrzi izron ili nešto slično. Smatramo da za ovakva ronjenja u ekipi mora biti najmanje 5 do 6 speleoronilaca koji su sposobni roniti u sifonu. Sve te nedoumice pokazuju koliko je speleoronjenje opasno, kako ono neminovno uzima svoje žrtve. Svemu tome treba nadodati da su neophodni bolji kontakti između speleoronilaca u Hrvatskoj. Izbjegle bi se time i eventualne nesreće, organizirali bi se speleoronilački tečajevi. Naime, još je 1989. godine DIDKF iz Zagreba pokušalo okupiti sve speleoroniocce u Hrvatskoj. Do tada je DISKF organizirao pet speleoronilačkih tečajeva. U ljetu 1990. godine organiziran je i speleoronilački logor na izvoru Slunjičice. Trenirano je i spašavanje iz sifona. Na žalost, nisu se tada svi speleolozi okupili na jednom mjestu. Došao je rat. Možda je sad vrijeme, jer nikad nije kasno. Čovječji život je najvredniji.

Mladen Garašić

22. ZAGREBAČKA SPELEOLOŠKA ŠKOLA 92

PDS "Veleadit" organiziralo je ove godine tradicionalnu zagrebačku speleološku školu unatoč ratu koji je zadesio Hrvatsku. Zbog ratnih prilika uobičajeni početak škole pomaknut je za mjesec dana, a izostali su redoviti posjeti poznatim speleološkim lokacijama na Kordunu. Međutim, zamjenske lokacije u Samoborskom gorju, Žumberku, Gorskom kotaru i Medvednici omogućili su očuvanje kvalitete prethodnih škola. Škola je trajala od 8.4. do 20.5. i obuhvaćala 16 predavanja u prostorijama u Radićevoj 23 i 6 izleta na kojima su, osim predavanja, izvedene praktične vježbe. Jednodnevni izleti održani su na Zakićnici i Žumberku (posjet jami "Pečenjavka" -105 m). Od 24 upisana polaznika 23 je steklo diplomu i naziv "speleolog-pripravnik". Značajno je da su svi "školarci" članovi PDS "Veleadit" i da su se mnogi od njih aktivno uključili u rad speleološkog odsjeka. Komisija za speleologiju HPS pomogla je školu u obliku poklona (planinarsko-speleološka literatura). Osim te pomoći, škola je financirana isključivo prikupljenom upisninom. Iako su tako prikupljena sredstva znatno manja od stvarnih troškova, školovanje je održano prvenstveno zahvaljujući entuzijazmu sudionika.

Slaven Dobrović

U četvrtak, 6. svibnja podijeljene su diplome i proglašeno je speleolozima-pripravnici^a petnaestero polaznika Željezničarove Škole speleologije ž93. Iako je SO HPD "Željezničar" iz Zagreba tijekom 43 godine svojeg postojanja bio vodećim i prvim organizatorom školovanja speleologa u Hrvatskoj (i bivšoj Jugoslaviji), posljednjih desetak godina, od osnutka "Zagrebačke speleološke škole" koju uspješno vodi SO PDS "Veleadit", mladi Željezničarovi speleolozi su pretežno školovani ondje. Način prikupljanja članstva Odsjeka (oglasima po školama i fakultetima) putem te škole, angažiranje starijih članova na raznim poslovima i osipanje članstva (u posljednje tri godine umrlo je 11 članova), uz sudjelovanje najaktivnijeg dijela članstva u obrani Domovine, uvjetovalo je potrebu za pomlađivanjem i obnavljanjem članstva, a škola se učinila najzgodnijim rješenjem.

Kako nas uči dosadašnja praksa, a osobito unatrag 5-6 godina, stručnim školama uobičajeno pribivaju polaznici "s ulice", jer je takve najjednostavnije uključiti. Početno školovani planinari se pretežno ili isključivo bave izletništvom i planinarenjem u svojim matičnim društvima (omladina, izletnici, gorani itd.). Takvo stanje je bilo razlogom da je Željezničarova škola speleologije 93. započela osnovnim planinarskim znanjima, a na to su dodavana posebna znanja potrebna speleolozima. U Školu, koja je počela nastavom 11. ožujka, upisalo se 19 polaznika, pretežito studenata geografije (11) i arheologije (4), te 3 srednjoškolca. Petnaestero je uspješno okončalo nastavu. Predavanja su obradila ukupno 12 tema, a još 4 teme su predavane tijekom terenskih vježbi. Zbog blizine bojišnice ili okupacije, mnogi dobri tereni nisu mogli biti korišćeni za praktičnu nastavu u prirodi pa je sedam izleta (5 jednodnevnih i 2 dvodnevnih) organizirano na ne tako kvalitetna ali sigurna vježbališta. U Vaternici je tijekom 30-satnog boravka održana i završna provjera znanja. Nastavu su izveli instruktori speleologije V. Božić, B. Jalžić, V. Lindić i J. Posarić, speleolozi B. Bosner, R. Rado i M. Kuhta, te stručni suradnik Zavoda za zaštitu prirode R. Hrvatske, Bojan Floriani. Pretežiti teret održavanja škole pao je na voditelja Juraja Posarića i speleologa Roberta Dadu. Analiza škole je pokazala da se kvalitetno školovanje speleologa u budućnosti mora provoditi na nov način, s reduciranim brojem polaznika i prilagođenim nastavnim programom. Održana škola ipak će zadovoljiti polaznike u njihovim prvim koracima kroz speleologiju, novoosnovanu speleološku sekciju Hrvatskog geografskog društva čiji su članovi bili većina polaznika, te SO HPD "Željezničar",

Vježbe školaraca na Gorskom Zrcalu

Foto: V. Božić

čije članstvo sada, osim turobnih pogleda na ratnu stvarnost, ima i zraku svjetlosti prema vlastitoj budućnosti.

Juraj Posarić

23. ZAGREBAČKA SPELEOLOŠKA ŠKOLA 1993

I 1993. je godine u već tradicionalnom razdoblju od 24. ožujka do 2. svibnja održana Zagrebačka speleološka škola u organizaciji Speleološkog odsjeka PDS "Vebebit".

Škola je obuhvaćala 21 predavanje s 3 jednodnevna i 3 dvodnevna izleta, na kojima su izvođene uobičajene praktične vježbe uz posjet nekim speleološkim objektima. Predavanja, uz projiciranje dijapozitiva i prikazivanje dva filma, održavala su se u prostorijama PDS "Vebebit" od 19 do 21 sat.

Na školu se upisalo 42 polaznika, od kojih je 6 odustalo tijekom prvih izleta; školu je uspješno završilo 33 polaznika, a trojica koji nisu mogli doći na posljednji izlet, nisu prisustvovali završnom ispitu, pa će to nadoknaditi na jednom od slijedećih izleta Odsjeka. Na

manjoj proslavi u prostorijama Društva polaznici škole su, osim diplome sa stečenim naslovom "speleolog-pripravnik" i uobičajenih "krstinki", dobili i vrijedne poklone u obliku speleološke literature (Speleološki priručnik 1. i 2. dio te Vodič kroz uređene špile Hrvatske), za koje je sredstva izdvojila Komisija za speleologiju HPS.

Izletima škole prisustvovalo je prosječno 30 polaznika što svjedoči o njihovoj volji i zainteresiranosti, pa se nadamo da će mnogi tako i nastaviti. Tužne su novine u ovim ratnim godinama promjena stalnih školskih terena zbog agresije na tim područjima i nedostatak mnogih starijih članova odsjeka i instruktora zbog njihova zdušnog i nesebičnog branjenja Hrvatske. Posebno hvala pročelniku Z. Stipetiću, D. Kavčiću i svim ostalim instruktorima i predavačima na posebnom trudu i radu na uspješnijem provođenju ovogodišnje Zagrebačke speleološke škole.

Darko Troha

PETA MAKARSKA SPELEOLOŠKA ŠKOLA

Privedena je kraju speleološka škola koju je organizirao Speleološki odsjek PD "Biokovo" u Makarskoj. Škola je održana od 18. kolovoza i trajala do 25. listopada 11993. godine, kada je i održana provjera znanja. Od devet polaznika sedam ih je zadovoljilo i steklo naslov speleologa-pripravnika. Prigodna uvjerenja dobili su: Zoran Zrna, Dragan Antunović, Miloš Palija, Joško Botica, Marin BakotaGojak, Ivica Mladinov i Dušan Divić. Tematski su prošli cjelokupno gradivo koje predviđa Komisija za školovanje HPS, a prije su završili i Opću planinarsku školu.

Znanje kandidata su provjeravali voditelji škole, speleolozi SO HPD "Biokovo" Mišo Gojak i Stipe Bušelić.

Stipe Bušelić

14. SPLITSKA SPELEOLOŠKA ŠKOLA

Nakon trogodišnje stankе SO HPD "Mosor" je organizirao školu u vremenu od 15. 10. do 12. 12. 1993. Upisano je samo 16 polaznika iako je interes bio znatno veći. Izvedeno je 5 vježbi, po-sjećeno je 16, a istražena su 2 speleološka objekta. Organiziran je i logor s bazom na Lugarnici (zapadni Mosor). Nakon obavljenih predavanja i obuke pravo na izlazak na ispit za speleologa-pripravnika steklo je 10 polaznika položilo ih je 7 (Danijela Bogner, Marko Bojić, Nediljko

Čegelja, Siniša Dolinac, Božidar Đivoje, Vanja Emrić i Marko Jug-Dujaković). Nekoliko školaraca odlučilo se da u SOU djeluju kao speleolozi suradnici. Najveći problem tijekom Škole predstavljao je slabi odziv članstva na vježbe i akcije.

I. T. Marinov

POLAGANJE ISPITA

Jedini ispit za stjecanje planinarskog naziva speleolog održan je 1993. Položili su ga Darko Troha (značka br. 113) i Dubravko Kavčić (114), oba iz SO PDS "Velebit" iz Zagreba. Tijekom 1993. Ana Sutlović i Damir Lacković, koji su instruktorski tečaj pohađali u proljeće 1990, napisali su i predali svoje pisane radove i tako ostvarili uvjete za dobivanje planinarskog naslova instruktora speleologije. Promocija instruktora očekuje se u 1994. godini.

Vlado Božić

PRVI SPELEOLOG - EKOLOG

Komisija za zaštitu prirode HPS organizirala je u lipnju 1993. u Zagrebu tečaj o ekologiji za planinare. Sudionik tog tečaja (ujedno i predavač o ekologiji kraškog podzemlja) bio je i instruktor speleologije Juraj Posarić, dipl. ing. kemije, i kao prvi speleolog u Hrvatskoj stekao naziv planinar-ekolog.

Vlado Božić

SPELEOLOŠKA VEČER

U planinarskom domu na Glavici na Medvednici, u organizaciji KS HPS 23. listopada 1993. održana je speleološka večer posvećena speleološkom logoru "Lomska duliba 93" na kojem je istražena Lukina jama, duboka 1355 m. Sudjelovalo je 96 članova iz SO HPD "Željničar", i "Velebit", Speleološke sekcije Hrvatskog geografskog društva i DISKF-a iz Zagreba, SO HPD "Japetić" iz Samobora, SO HPD "Dubovac" iz Karlovca i SD "Proteus" iz Poreča, te dr. Zoran Gomzi, potpredsjednik HPS.

Vlado Božić

SIMPOZIJ O ŠPILJSKIM MINERALIMA

U organizaciji Inštituta za raziskovanje krasa Znanstveno raziskovalnog centra SAZU iz Postojne, a pod sponzorstvom Jamarske zveze Slovenije i Društva prijateljev mineralov in fos-

ilov iz Trziča, te uz financijsku pomoć Ministarstva za znanost in tehnologijo Republike Slovenije, u Postojni je 7-8. svibnja održan Međunarodni simpozij o špiljskim mineralima. Okupilo se tu pedesetak sudionika iz Italije, Njemačke, Austrije, Hrvatske (samo autor ovog izvješća) i Slovenije te slušalo 15 predavanja. Sva su predavanja i diskusije održane na engleskom i njemačkom jeziku. Nakon pozdravnih govora i otvorenja simpozija predavanja je započeo direktor Inštituta u kojem je održan simpozij, Andrej Kranjc s povijesnim pregledom interesa za proučavanje špiljskih minerala u Sloveniji, a nastavio je Alberto Forti predavanjem o špiljskim mineralima svijeta. To je predavanje bilo najzanimljivije na simpoziju. Popraćeno je s 200 prekrasnih dijapozitiva špiljskih minerala i njihovih kristala iz cijelog svijeta, od Sibira do Anda, od Evrope do Indonezije

Ipak, od oko dvije stotine poznatih špiljskih minerala, najčešći je dobro nam poznati kalcit, zastupljen čak s oko 97%. Slijedila su predavanja N. Zupana i M. Kneza o najčešćim mineralima slovenskih špilja i jama, Janje Kogovšek o rastu sigu u Sloveniji, R. Pavlovca i Jožeta Vesela o sigama kao prirodnim stijenama, moje predavanje o sigama u skloništu "Grič" u Zagrebu, predavanje Furia Finocchiarina i Franca Cucchia o kemizmu tera rose, Suzane FajmutŠtrulc i Ive Štrulc o mineralima na okršenim rudonosnim stijenama sjevernih Karavanki, F. Cucchia, F. Finocchiarina i F. Princivallo o žutom pijesku s mineralom gibbsita u sigama špilje Pocala, Andreja Mihevca o nalazu kristala gipsa u špilji Kubik i Tajnoj jami, te Franca Sušterčiča o nekim rijetkim mineralima u Najdenoj jami. Neki su referati bili na simpoziju samo pročitani, ali je zbog odsutnosti autora izostala rasprava o njima. Ne treba naglašavati da su sva predavanja bila vrlo zanimljiva i da su izazvala živu diskusiju. U sklopu simpozija upriličena je bila i posjeta Pisanom (Šarenom) rovu Postojnske špilje, za koju su domaćini gostima osigurali osobnu speleološku opremu, tako da su svi imali priliku vidjeti ovaj, jedan od najljepših kanala špilje, u kojem radnici Inštituta stalno obavljaju razna znanstvena istraživanja. Navečer, prvog dana simpozija, gradonačelnik Postojne upriličio je primanje za sudionike u Gradskoj vijećnici, što je upotpunilo inače vrlo dobro organiziran simpozij. Simpozij je bila prilika za obnovu starih i sklapanje novih poznanstava.

Vlado Božić

Ulaz u zgradu susreta u Casola Valsenio

Foto: Hrvoje Cvitanović

TALJANSKI NACIONALNI SPELEOLOŠKI SUSRET U CASOLI VALSENIO (RA)

Za speleologa koji voli "feštu" susret speleologa prava je stvar. Još ako su tu uključene projekcije speleo-filmova u dvije kino-dvorane, prodajna izložba speleološke opreme i literature, izložba posvećena šišmišima, markama sa speleološkom tematikom, s mnogobrojnim "štanovima" sa speleo-majicama, suvenirima pa čak i vinima sa speleološkim etiketama, vrhunskim projekcijama dijazozitiva, improviziranim kampovima s nebrojenim šatorima u koje speleolozi dolaze pred zoru nakon napuštanja velikog zajedničkog šatora u kojemu se druže, i sve to tako tri dana i tri noći, onda je to više nego prava stvar. To je Nebbia! Magla!

U Casoli Valsenio, gradiću u raven-skom okrugu, preko 1450 speleologa i simpatizera speleologije dijelilo je zadovoljstvo prisutnosti i sudjelovanja na jednom takvom "skupu snova" od 29. listopada do 1. studenog 1993. godine. Lijep ali prilično mrtav gradić broji oko 3000 žitelja, pa je dolaskom ovako velikog broja speleologa puna tri dana bio pretvoren u najspeleološkiji grad svijeta.

Na tom nacionalnom speleološkom susretu Talijanima se pridružila i nekolicina nas Hrvata. Očekivali smo dobro organiziranu "feštu", u čemu se nismo razočarali, ali niti ostali dužni organizatorima. Projekcijom dijazozitiva o Lukinoj jami koju smo u središnjem šatoru održali pred oko 300 gledalaca, skrenuli smo pažnju na hrvatsku speleologiju i posebnost krša naše zemlje.

Slijedeći veliki speleološki skup u Italiji biti će Nacionalni kongres u gradu Lucci u Apuanskim Alpama (Toscana), koji će se održati od 9--11. rujna 1994. Apuanske Alpe su jedno od najzanimljivijih talijanskih a i svjetskih područja glede speleologije (čak 4 jame dublje od 900 metara), pa će i izleti organizirani uz kongres svakako biti vrijedna iskustva. Nadamo se da niti taj skup neće proći bez karlovačkih speleologa.

I. Jelinić

ALKOHOLIZAM U SPELEOLOGIJI TEMA PRVOG SKUPA SPELEOLOGA LAZIA

Kako to često biva, u jutro, nakon jedne špiljarske fešte, došlo je do ideje za organiziranje slijedeće. No, netko je pomalo glupo postavio pitanje motiva. Hm, zašto, ne jedna tema koja će privući više špiljara na skup - tulum. Tema: alkoholizam u speleologiji. Rečeno učinjeno

Oni koji su se tog vikenda, 2.-3. 10. 1992., zatekli u dolini zvanj Pian della Faggeta, šezdesetak kilometara udaljenoj od Rima, pamtit će "Prvi skup speleologa Lazia" prije svega po desetosatnom prolomu oblaka koji je približno 200 osoba natjerao da se sklone u velikodušno ustupljeni i veliki hangar. Stigli su i gosti iz nekih drugih regija, a više nego loše vrijeme ipak nije moglo spriječiti razuzadane špiljare da se do mile volje najedu i napiju, ali i kulturno uzdižu.

U tiskanim programima toga skupa najavljeno je petnaestak predavanja na već spomenutu temu. No, kako susvi to shvatili kao šalu, od predavanja - ništa. Ili, gotovo ništa.

Kako je u listi predavanja najavljeno i moje pod naslovom (hrvatski) "Kronenburg, zašto? (Značenje piva u speleologiji)", nije bilo razloga da i ja to ne shvatim kao šalu i pošteno odradim.

U jeku fešte, kada se obilni obrok već pošteno natopio u za ovu priliku etiketiranim vinima, odvažio sam se na unaprijed pomno pripremljenu predstavu izvedenu uz pomoć zanimljivih rekvizita (tri boce i tri limenke piva različitih veličina). U svom sam polusatnom izlaganju, uz iznenađujuću pažnju već polupijanog slušateljstva, iznio svoja iskustva i razmišljanja o primjenjivosti pojedinih tipova pivske ambalaže. Ne dovodeći, naravno, uopće u pitanje superiornost piva kao pića pred drugim mogućnostima utaživanja žeđi, bio sam prisiljen uljudno zamoliti vrlo vatrene pobornike vina da sčekaju svoj red za predavanje u skladu s najavljenim programom.

Dobrom koncepcijom predavanja i više od solidnim poznavanjem materije, čak sam i najtvrdokornije vinopije zainteresirao za, za njih do tada neprihvatljiva, sredstva za borbu protiv dehidriranja organizama u speleologiji. Uz praktične demonstracije (brzinsko eksanje) eliminirao sam iz upotrebe najmanje pivske posude (sve ispod 0.5 l), jer su nakon kakvog težeg meandra ili vertikale opasne za prijateljstvo među špiljarima (jedan eksne, drugi ostane suh).

Razmotrivši pritom jasne razloge zbog kojih staklo kao materijal nije praktično u speleologiji, poantu sam sveo na ono pitanje iz naslova Kronenburg, zašto? Odgovor je jednostavan Kronenburg jedini radi limenke od jedne litre.

Nažalost, tu je predavanjima bio kraj. Ipak, jedan se kolega nadovezao na moje izlaganje, također uz praktičnu demonstraciju na sebi samom s pitanjem kako unesrećenog bez svijesti spasiti dehidracije uz pomoć limenke piva.

Diskusije su višemanje suvislo nastavljene čitavu noć i dio drugog dana.

Na koju će temu biti organiziran slijedeći skup, koliko mi je poznato, još nije odlučeno.

Igor Jelinić

SAVJETOVANJE POVODOM 40-GODIŠNICE OSNUTKA I RADA NACIONALNOG PARKA "RISNJAK"

U Crnom Lugu, u Gorskom kotaru, održano je 16. i 17. rujna 1993. godine savjetovanje o prirodi nacionalnog parka "Risnjak". Svrha savjetovanja bila je prikaz rezultata proučavanja prirodne baštine ovog kraja s prijedlozima za daljnju zaštitu i proširenje granica parka.

Od speleologa je u radu skupa sudjelovao jedino potpisani, s referatom pod naslovom "Stanje istraženosti podzemnih kornjaša (*Insecta, Coleoptera*), Gorskog kotara s posebnim osvrtom na šire područje Nacionalnog parka Risnjak". S obzirom da je područje parka pretežito krški teren, u okviru "okruglog stola" iznio sam mišljenje o potrebi speleoloških istraživanja i izrade speleološke karte.

Branko Jalžić

KONGRES "PRIRODOSLOVNA ISTRAŽIVANJA BJKOVSKOG PODRUČJA"

U Makarskoj je u hotelu "Meteor" od 11. do 16. 10. 1993. održan znanstveni skup o prirodi Biokovskog područja. Od speleologa je u radu kongresa (izvan redovnog programa) sudjelovao potpisani s predavanjem o istraživanju jame "Stara škola", najdublje na Biokovu. Zbog tehničkih poteškoća predavanje nije u cijelosti održano. U okviru redovitog programa bio je predviđen, ali, na žalost, nije održan referat S. Božičevića i M. Kuhte pod naslovom "Pojava speleoloških objekata na planini Biokovo kao rezultat geološko-tektonskih osobitosti ovog prostora". Kongresu su prisustvovali i brojni speleolozi iz Makarske.

Branko Jalžić

SIMPOZIJ "MAN ON KARST" U POSTOJNI

Od 23. do 25. rujna 1993. godine u Postojni, Slovenija, održan je Međunarodni simpozij "Man on Karst" (Čovjek na kršu). Simpozij je posvećen 70godišnjici akademika Ivana Gamsa, svjetski poznatog geomorfologa, karstologa i speleologa. Organizacija ovog prvog Međunarodnog simpozija u sklopu Međunarodne karstološke škole - Klasični krš, povjerena je Internacionalnoj geografskoj uniji (IGU), Komisiji za promjene i zaštitu krških područja, Savezu geografskih društava Slovenije i Međunarodnoj speleološkoj uniji (UIS).

Na simpoziju je bilo 69 sudionika iz Austrije, Češke, Francuske, Hrvatske, Italije, Kanade, Mađarske, Njemačke, Poljske, Rumunjske, Rusije, SAD, Slovačke, Slovenije, Španjolske, Švicarske, Turske i Velike Britanije. Izloženo je tridesetak radova koji zadiru u širu karstološku problematiku i nekoliko koji su strogo vezani uz speleološke pojave u kršu. Iz Hrvatske je bilo 6 sudionika, sa šest radova, od kojih su dva izravno vezana za speleološke objekte Hrvatske (autor: M. Garašić). Svi se radovi tiskaju u posebnom Zborniku radova simpozija. Iz Hrvatskog speleološkog društva (HSD) sudjelovali su prof. dr. Ognjen Bonnaci, prof. dr. Mladen Garašić, dipl. ing. Tihomir Kovačević i Mirko Stegić, a iz Geografskog odjela PMF Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. Andrija Bogar i mr. Darko Mihaljević.

U slopu simpozija održani su

neslužbeni sastanci UIS-a i skupština IGU-a. Dogovorene su daljnje aktivnosti. Realizirane su prethodne i postsimpozijske ekskurzije u klasični krš Notranjske, te u speleološki sustav Postojnske jame. Organizaciju simpozija su na profesionalnoj razini vodili članovi Inštituta za raziskovanje krasa Slovenije iz Postojne, kojima smo zahvalni na pozivu i gostoprimstvu.

Rezimirajući rezultate i dojmove sa simpozija, sudionici iz Hrvatske mogu biti zadovoljni, s nadom da će slijedeći slični skupovi imati više speleološkog sadržaja i više sudionika iz Hrvatske.

Mladen Garašić

MARKIRANA STAZA DO JAME VARNJACE

Slavko Tomerlin, član PD "Paklenica" iz Zadra, planinarima poznat po nadimku Tatek, u ljetu 1993. planinarima je približio još jedan speleološki biser Hrvatske. Kao zaljubljenik Velebita već je prije markirao više staza po bespuću Velebita, tako da prolaze i pokraj i do nekih zanimljivih špilja i jama (npr. stazu od Stapa do Debelog kuka preko špilje Okapnice), uredio je sklonište u špilji na Bojinom kuku, stazu od Manite peći na Vidakov kuk, silaz u jamu Varnjaču osigurao čeličnim užetom. Ovaj puta prosjekao je stazu kroz gustu klekovinu do ruba jame Varnjače u Rožanskim kukovima. Pristup je s Premužičeve staze na prijevoju kod Božinih dočiča. Treba se najprije spustiti nekoliko metara niz Premužičevu stazu prema istoku, zatim se penjati kroz prosječenu klekovinu prema sjeveru do grebena između vrtače Varnjače na jugu i Puževe doline na sjeveru, pa grebenom na istok do ruba jame Varnjače. Staza završava na strmom odsječku niz kojega se treba spustiti 56 m niz čelično uže (potrebna snaga u mišićima) do vrlo strmog sipara, pa dalje u jamu duboku stotinjak metara. Jama je u stvari velika vrtača, promjera preko stotinu metara u gornjem dijelu i pedesetak metara na dnu, a nalazi se neposredno (južno) ispod Novotnjevog kuka. Na južnoj strani dna jame nalazi se duboka ledenica (uvijek ima snijega i leda), Na istočnoj strani zanimljiva špilja spojena s jamom iznad nje, a na zapadnoj su strani škrape visoke petnaestak metara i duboke više od jednog metra. Za silaz i povratak treba žrtvovati oko sat vremena, ali se isplati potruditi.

Vlado Božić

NOVE (STARE) SPELEOLOŠKE ORGANIZACIJE U HRVATSKOJ

Speleološka je djelatnost ponovo oživjela na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu zahvaljujući nekolicini članova HPD "Željezničar" koji su počeli studirati geografiju i geologiju na tom fakultetu. Inicijator osnutka nove speleološke organizacije bio je student Anđelko Novosel, koji je koncem 1992. organizirao osnivački sastanak Speleološke sekcije, kao jedne od sekcija Hrvatskog geografskog društva (HGD). Na godišnjoj skupštini HGD održanoj 8. siječnja 1993. formalno je osnovana Speleološka sekcija Hrvatskog geografskog društva (SS HGD). Na skupštini je naglašeno da je na Geološkom institutu PMFa i prije (1956-1963) djelovala Speleološka sekcija i da nova Sekcija samo nastavlja ranije započeti ali prekinuti speleološki rad. Većina članova ove mlade organizacije (ima ih petnaestak) pohađali su tijekom proljeća Željezničarovu školu speleologije, a ljeti su bili na prvom dijelu speleološkog logora KS HPS "Lomska duliba 93" (19. srpnja -1. kolovoza 1993), kojega je vođa bio pročelnik Sekcije Anđelko Novosel. Poželimo im uspjeh u radu.

Bivše Speleološko društvo Hrvatske (SDH) početkom 1993. promijenilo je naziv u Hrvatsko speleološko društvo (HSD). Predsjednik je dr. Mladen Garašić, a adresa društva je istovjetna s privatnom adresom predsjednika (41000 Zagreb; Nova ves 66). Dr. Garašić je od Međunarodne speleološke unije (UIS) zatražio prijem HSDa u članstvo, što je na XI Međunarodnom speleološkom kongresu održanom u ljetu 1993. u Pekingu u Kini i prihvaćeno. U pismu upućenom UISu HSD je prevedeno kao Croatian speleological association tj. kao Hrvatski speleološki savez (a ne društvo) i kao takav (savez) primljen je u članstvo UIS-a.

Vlado Božić

TAJNIČKI IZVJEŠTAJ SO PD "ŽELJEZNIČAR" ZA 1992. GODINU

Prije podnošenja tajničkog izvješća za 1992. godinu, još bih jednom podsjetio da je ova godina vjerovatno jedna od najtužnijih u dugoj povijesti Speleološkog odsjeka PD Željezničar. Uz to, što nas je zauvijek napustio veći broj zaslužnih starijih članova, u obrani domovine pao je i pročelnik Odsjeka Ozren LukićLuka. Vječna im slava!

Ova ratna godina i svi tragični

događaji vezani uz nju izuzetno su utjecali na rad i djelatnost Odsjeka. Ukupno je 18 članova aktivno sudjelovalo u domovinskom ratu u raznim postrojbama Hrvatske vojske i na taj su način svakako bili spriječeni da aktivnije sudjeluju u radu Odsjeka. Zbog toga će ovaj tajnički izvještaj biti relativno kratak i ne previše sadržajan.

Tijekom 1992. godine održana su ukupno 23 redovna sastanka, dva sastanka Izvršnog ili Upravnog odbora te izvanredna godišnja skupština SO PD "Željezničar". Na sastancima je bilo 303 člana i 63 gosta iz drugih društava, prosječno je prisustvovalo oko 16 ljudi.

Tijekom ove godine istražen je i najvećim dijelom nacrtan relativno manji broj novih objekata. Istraženo je 30-tak objekata na Velebitu (najviše ih je istražio pokojni Luka, a u istraživanjima su sudjelovali i Branko Jalžić, Jadranko Ostojić, Svjetlan Hudec, Žarko Stegmayer i Edo Kletečki. Njima su se često pridruživali i članovi drugih društava iz Zagreba (najčešće članovi SO "Velebit"). Anđelko Novosel je istražio i ponovio nekoliko objekata na Cresu, a Zvonko Kodba zaronio je u podmorsku jamu kod Rogoznice. Jasna Zmaić i Zoran Gregurić nacrtali su dva objekta na Cresu.

Izleta na kojima su sudjelovali članovi našeg Odsjeka također je bilo malo i bili su organizirani uglavnom u okolici Zagreba. Deset puta organiziran je izlet na Sljeme (sudjelovalo ukupno 19 članova), 14 puta u Veternicu (59 članova). Na Veternici je bilo organizirano tijekom vikenda gotovo stalno dežurstvo, koje vodi Juraj Posarić, te ju je posjetio veći broj organiziranih skupina (najveća 120 ljudi) kojima su naši članovi osigurali stručno vodstvo. Ostalih izleta bilo je ukupno 14 i na njima su sudjelovala 43 člana: 3 puta u Mandelaju, 2 puta na Japetić, 2 puta u Markovu špilju, 2 puta u Tounj i Tounjčicu, gdje je organizirano natjecanje u špiljskoj orijentaciji (sudjelovala je i ekipa iz našeg Odsjeka), 2 puta u Paklenici u po jednom na Palačnik, Oštrc i Žumberak.

Vlado Božić i Srećko Božičević (imao je izložbu) sudjelovali su na simpoziju o špiljskim mineralima u Postojni u svibnju, te pritom posjetili Pisani rov u Postojnskoj jami i Rakov Škocjan. Također u svibnju posjetili su izložbu minerala i fosila u Trziću. Koncem listopada Mladen Kuhta i Srećko Božičević sudjelovali su na sajmu planinarstva i speleologije u Trstu (Vlado i Srećko su na sajmu izložili neke svoje ekspanate).

Tajnik: Eduard Kletečki

Za razliku od prošle, ratne godine, 1993. je godina oporavka speleologije u cijeloj Hrvatskoj. Tome je već na samom početku pridonijela Speleološka škola koja je počela u proljeće, 11. 3., i trajala 8 tjedana uključujući 7 izleta od kojih 2 dvodnevna. Školu je vodio Juraj Posarić uz pomoć speleologa-asistenata, a polaznici su bili uglavnom studenti i asistenti PMFa i članovi SSHGD-a, te djeca starijih članova. Uspješno ju je završilo 15 polaznika, nekoliko ih je postalo članovima SOŽ-a.

Mladen Kuhta odlazi u Iran na godinu dana, pa je održan sastanak izvršnog odbora kako bi se rad reorganizirao. Vlado Božić postaje glavni i odgovorni urednik "Speleologa", a Branko Jalžić postaje pročelnik. Istovremeno je pokrenuto pitanje oko odnosa sa SSHGDom radi opreme na koju oni polažu pravo.

28. 1. izlazi "Speleolog" i drugi dio "Speleološkog priručnika" pa V. Božić i D. Percan sređuju biblioteku i revidiraju speleološki adresar kako bi speleolog mogao biti poslan ostalim društvima.

Nakon škole učestali su izleti u Veternicu, na Zrcalo, u Tounj, Gorski kotar. U svibnju je začel plan za ljetni logor u Lomskoj dulibi, koji organizira B. Jalžić. Ideja je potekla od slovačkih speleologa koji su istraživali u Hajdučkim kukovima prije tri godine i tamo naišli na perspektivne jame. Logor je organizirala Komisija za speleologiju u trajanju od 19. 7 do 15. 8. Tada je počelo senzacionalno otkrivanje najdublje jame u Hrvatskoj, 11. u svijetu, Lukine jame. Logor je produžen još tjedan dana, a istraživanju su se priključili i ostali speleolozi iz Hrvatske. To je u pravom smislu riječi bio komisijski logor jer su u njemu sudjelovali članovi SOŽ-a, SOV-a, SOD-a iz Karlovca, DISKF-a, SSHGD-a, "Kamenara" i "Mosora". Od velike pomoći bili su radioamateri kad je ponestalo užadi i ostale opreme. Osim Lukine, nacrtano je još 12 jama (najznačajnija Ledenica u Lomskoj dulibi), te je posjećena špilja-jama Varnjača.

Ovo veliko otkriće promijenilo je daljnji tijek zbivanja. Pokrenut je postupak da se taj dio Velebita posebno zaštititi (za što najviše zasluga ima Šumarija Senj), a medijska atraktivnost podviga dovela je speleologiju u prvi plan. Dnevni tisak pratio je tijekom istraživan-

ja, a zaredali su članci i u drugim časopisima. Budući da će se istraživanja nastaviti i u 1994. godini ronjenjem sifona i detaljnijim istraživanjem, traženje sponzora je primarni zadatak. S tim u vezi svakog ponedjeljka 9. i 10. mjeseca bili su sastanci IO za Lukinu jamu.

Dana 12. 9. dolaze u Zagreb Slovaci koji su prvi otkrili lukinu jamu da bi dobili dozvolu za daljnja istraživanja u Hajdučkim i Rožanskim kukovima. Posjetili su Veternicu i otišli jedan dan na Velebit. Na povratku su nam ostavili podatke o svemu novom što su pronašli, te skicu Ledenice u koju su se spustili do dubine 432 m.

Od 30. 9. do 3. 10. organiziran je još jedan posjet Lukinoj jami radi detaljnog određivanja koordinata ulaza, istraživanja bočnog kanala, daljnjeg istraživanja Ledenice, te snimanja video-filma. Film je do sada već montiran i čeka termin za prikazivanje na HTV-u.

Uslijedila su manja predavanja, izložbe fotografija u knjižnici "Medveščak" i na HPS. 23. 10. održana je speleološka večer na Glavici, povodom osvajanja Lukine jame; bilo je prisutno 96 speleologa iz Željezničara, Velebita, DISKF-a, Japetića, Dubovca, Proteusa i SSHGD-a. Prikazani su dijasi i videomaterijali s Velebita. Predavanje i dijase iz Lukine jame Karlovčani su prikazali na skupu speleologa u Italiji i dobili najjači pljesak. Ostalo je još puno posla oko prezentacije Lukine jame: organizirati veliko predavanje za javnost, napraviti prospek-te, naći sponzore...

Gordana Petrović, koja je na Hajdučkim kukovima stekla iskustvo u crtanu objekata te njihovom arhiviranju, određena je za arhivara i dobila je zadatak da sredi arhiv Odsjeka.

Ostala istraživanja tokom 1993. g. bila su na Krku, gdje je zajedno sa članovima DISKF-a istraženo 5 objekata (najdublji 78 m), na Rabu, gdje je ponovo sa DISKF-om istraženo 9 objekata; Tokom ljeta J. Posarić je na otoku Susku pronašao 3 jame, Goga je s Karlovčanima bila na Lipniku i Đotu i tamo nacrtala 3 objekta, a na Ravnoj gori u Zagorju s R. Ozmeocom nacrtala 2 jame. Franco je u Istri kod Tinjana nacrtao jednu špilju dugu 70 m.

Organizirana su 4 izleta u Špilju u kamenolomu u Tounju, 12 u Veternicu, dva puta je tražen ulaz u Velebitašku jamu na Medvednici. B. Jalžić bio je u špilji u arboretumu Opeka. Organiziran je i višednevni izlet na izvor Kupe, u Crni Lug i Gerovo, gdje su

pokušali naći špilju koju je prije 100 godina opisao Gjuro Pilar, ali je nisu našli jer je vjerovatno zatrpana pri proširivanju ceste. D. Percan je neko vrijeme boravio u Budimpešti i tamo se upoznao s peštanskim speleolozima, koji su ga odveli u nekoliko špilja i jama. B. Jalžić je od 8. do 17. 10. sudjelovao na Kongresu o istraživanju prirode Biokovskog područja u Makarskoj, te na Biokovu posjetio nekoliko jama i špilja. M. Kuhta je još za svog boravka ovdje posjetio Vilinu pećinu radi daljn-jeg istraživanja. A. Novosel organizirao je pos-jet jami Pijavici kod Senja koja je zanimljiva zbog efekta "modre špilje", ali je ugrožena zatrpavanjem smećem. N. Buzjak i Franco su pokušali snimiti pukotine-jame kod Samobora, koje također nestaju pod naslagama smeća. Organiziran je i dvodnevni izlet u Ravnu Goru kako bi se provjerio nacrt jame Kosice, ali se na kraju sve završilo samo na posjetu Kosici i Ponikvama I i II. J. Posarić je s velebitašima bio u Žrvenoj peći radi izrade katastra šišmiša.

U posljednje vrijeme bilo je nekoliko pokušaja provale u Veternicu, tako da je zbog oštećenja bilo jako teško otključati i zaključati bravu. Zbog toga su nekoliko puta vrata ostala otključana i više dana, što je dovodilo u opasnost inventar Veternice. Zbog toga je J. Posarić, koji se uglavnom sam brine oko Veternice, dao napraviti novu bravu, vrata su bila zatvorena lancem i lokotom, a sada je brava popravljena.

U prostorije SO-a često su nam dolazili gosti. Tako su nas jednom prilikom pos-jetili engleski speleolozi koji su s Mađarima istraživali naš krš, zatim Mormoni i već spomenuti Slovaci, koji su tu i prenoćili. Donat Petricioli iz Zadra pokazao nam je uz kratke informacije dijase iz ugrožene potopljene jame Zmajevo uho i jezera Zmajevo oko.

Tijekom 1993. g. održano je 48 redovnih sastanaka, godišnja skupština za 1992. g., jedan sastanak Upravnog odbora, 3 sastan-ka Izvršnog odbora SOa, a tokom 9. i 10. mj. svakim ponedjeljkom IO za Lukinu jamu. Sastancima je u prosjeku prisustvovalo 16 članova i 2 gosta iz drugih društava. Članarinu za 1993. g. platilo je 35 članova, od toga 7 novih. Moramo spomenuti da je rat i dalje prisutan u našoj svakidašnjici. Mnogi naši članovi još su na ratištu. To je bio jedan od razloga što nije održana speleološka škola, a prošla imala nedostataka.

Na kraju možemo zaključiti da je ova

godina bila uspješna i ispunjena djelatnošću, a otkriće Lukine jame okrenulo je novu stranicu u povijesti speleologije Hrvatske. To nas je natjeralo da promijenimo neke stare načine djelovanja i speleologiji damo zasluženo mjesto i kao sportskoj i kao znanstvenoj disciplini.

Jasna Zmaić

